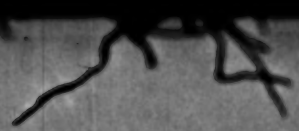

W. Herbert.
1774.

Elegantiarum viginti precepta ad
perpulcras conficiendas epistolas

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is written in a cursive script and is oriented vertically along the right edge of the page.

Precepta Elegantiarū
viginti Incipiunt

Ad cōficiendas elegāter epistolas
pauca scitu dignissima: ex clarissi-
morum oratorum p̄ceptis electa/ tibi
memorie summo opere sunt cōmē-
danda/ que si frequenti usu/ sum-
maque attentione p̄acticanda ani-
maduerteris/ nō parū fructus in dicendo & scribēdo
sequeris: **S**i scribere epistolas: & eleganter loqui
tribus rebz cōparatur: scz Arte: imitatione: & exer-
citatione. id est usu. **A**rs consistit in regulis grāma-
tice: & in p̄ceptis elegantiarū atq; rhetorice. **I**deo
post rudes grāmatice regulas hec legantur p̄cepta
Imitatio vero consistit in assidua & attenta auditio-
ne atq; lectione doctorū/ ac eloquentium virorum
Audiēdo nāq; & legendo electas sententias doctissi-
morum eloquentia cōparatur. testante Augustino di-
cente. **A**d comparandā eloquentiā magis p̄dest: si
quis eloquētes audiat & diligenter legat: q̄ si circa
artis p̄cepta se occupet. **E**xercitatio cōsistit in con-
tinuo usu & consuetudine dicendi & scribendi. **I**n
omni nāq; disciplina infirma est artis & regularū
p̄ceptio sine summo illarum usu & exercitatione.
Nulla enim res tantū ad eleganter dicendū p̄ficit
quantū crebra scriptio

CPrecepta

CPrimum preceptum est de adiectiuo & substanti-
uo cuius sunt quinque puncta. Primum est. Adiectiuum
venuste precedit suum substantiuum.

Exemplum

Optima virtus

Diuinum ingenium

Tua dignitas

Excellens prauitas

CSecundum inter adiectiuum & substantiuum pulchre
ponitur genitiuus. **E**xemplum

Magna prauorum hominum malicia regnat

Preclara studiosorum ingenia laudantur. **M**arios
multiformesque planetarum effectus qui sunt in istis in-
ferioribus: videmus.

CTertium inter adiectiuum & substantiuum elegans
ter ponitur relatiuum cum suo verbo per modum par-
thesis. **E**st autem parenthesis elegans interpositio
sententie quia remota sermo manet integer.

Exemplum

Honesta est que a paucis colitur: philosophia

Utilis est quam plerique cupiunt pecunia

Uideo paratas quas horreo guerras.

CQuartum inter adiectiuum & substantiuum que
venuste ponitur prepositio cum suo casuali.

Exemplum

Maximam in re publica diligentiam habeo

Summum in rhetorica studium facito.

maximas pro beneficiis receptis gratiarum actio-
nes agito.

Elegantiarum

C Quintū punctū inter adiectiuū & substantiuū
quicquid nomen/quicquid verbum/quicquid alia pars collocat

De nomine exemplū

Summa quidē maria leticia i anficiatione recepit

De verbo Multa legisti doctorū volumina.

De aduerbio Quia in viz tandē peritissimū euasisti.

Et caueas ne adiectiuū nimis elonget a suo substantiuo/quia hoc vicio nō caret.

C Secundū preceptū est de relatiuo & ascedente.

Cuius sunt duo puncta Relatiuū cum suo verbo
pulcre i principio sermonis locat & antecedenti suo
preponit. **Exemplum.**

Quā iam pridem optauī poeticā studio facultatez.

Quē maxima cū diligētia scripsi Vergiliū/tibi ꝛcedo

Quas habeo tecū amicitias/inulti laudāt

**Oratores p elegātia id usurpant/ vt asis cū suo
relatiuo ꝛcedet: s; cū verbo vel adiectiuo discedet**

Exemplum

Quas mihi dedisti litteras fuere suauissime. quod
alii sic. Dedisti mihi litteras que fuerūt suauissime

Quas tecū peperci amicitias/mihi fuere gratissime

Virgil. Verbū quā statuo vestra ē subducite naues

Terent. Ut placerēt populo quas fecisset fabulas

Scripta Sermonē quē bos audistis nō ē meus

C Tercū preceptū est de supposito verbo & obliquo
Cuius sunt quattuor puncta.

Concepta

Confecta oratio grāmatica tribus 2stat partib⁹
scz supposito verbo & obliquo. **Q**ue partes more
oratorū sic ordinantur. Obliquus in principio / sup-
positū in medio / verbum in fine de nūste locetur

Exemplum

Pulsantibus & pleucrantibus ianua aperit
Carthaginem Scipio africanus deluit.

Plurib⁹ reb⁹ ad regendā rēpublicā politic⁹ indiget

Secundū punctū. Omis obliqu⁹ eleganter suo
regenti p̄ponit / istud est magis vniuersale Et per
istud p̄ceptū ḡtūs frequentissime p̄cedit suū regens
Ita dētūs & ceteri obliq. vtz in sequentib⁹ exemplis.

De Genitiuo

Judicis est semp in causis ver⁹ sequi

Patront est nōnunq̄ sequi verisimile.

Regū pp̄loz & nationū senat⁹ port⁹ erat & refugiu

Item. Noctis tempore venit: amici causa

De Datiuo

Dīs parentibus & magistris nō reddit equiuolēs.

Meis ad te scriptis litteris accurate respondisti

De Accusatiuo

Patrē seq̄t sua p̄les. **D**egeneres a iostimo: arguit

De ablatiue **E**a ratione ad scientiaꝝ studiū
accessimus: vt bonaz artū virtutem 2sequamur.

Terciu punctū: **I**nter suppositū & verbū: sepe
sepius omnes obliqui vel plures mediant p̄ornate.

Exemplum

Elegantiarum

Cesar magis facundia exhortando milites: q̄ fortitudine monarchiam imperii adept⁹ est. ¶ Teren.

Hic p̄ aue p̄suetudis cā hui⁹ mortē fert q̄ familiarit̄
Ego hoīes magis virtutib⁹ p̄ditos sūmope diligo
¶ Quartū punctū. Inter suppositū & suū verbū;
elegantissime ponit̄ relatiuū cū suo verbo/ p̄ modū
parenthesis

Exemplum.

Sapientia/ (que a plerisq; contēnitur) est om̄i auro
p̄ciosior. Amicitia tua/ (quā multis officiis patefecisti)
facit vt omnia inter nos debent esse cōmunia
Cicero/ (qui in dicendi facultate tanq̄ Solis tubas
effulsit: archipoete reddidit hereditatē: milioni vitā
donauit: & Cesaris animū sibi consiliauit

Item Terentius

Virtus tua vel vicinitas/ quod ego in p̄pinqua p̄te
amicicie puto/ facit vt te familiariter moneā

Virgilius. Ast ego/ qui diuū incedo regina iouisq;
& soror/ & coniunx/ vna cū gente tot ānos bella gero

¶ Quartū p̄ceptū est de mutanda oratione
vnius modi in aliū.

Orationem ex verbo finiti modi: q̄ vel vt p̄cedēte:
mutabis eleganter in orationē ex accusatiuo & infiniti
uiuo. hoc est. appellatū elegantissime in dictū.

¶ Appellatum est oratio suppositi & apppositi
q̄ vel vt p̄cedente

Exemplum.

¶ q̄ filii parentibus obediant/ est laudabile

a tūt

Concepta

Item dictū est infiniti⁹ cū accusatiuo ante se: vt si
lios obedire parentibus ē laudabile.

Simpler grammaticus dicit

Scio q̄ deus iam punit damnatos.

Audiui q̄ tu scripsisti litteras.

Accepi q̄ dux debellabit regem

Hoc orator dicit elegantius.

Scio deum iam punire damnatos.

Audiui te litteras scripsisse

Accepi ducem debellatum ire regem

Vel debellatum esse regem

Et debet sic seruari vt in hac mutatiōe nō varie
tur tempus: sed p̄sens indicatiui vel optatiui mu
tetur in p̄sens inf̄initiui: p̄teritum in p̄teritum:
futurū in futurū. Item vt actiuum in actiuum. et
passiuum in passiuum.

De actiuo

Terentius Deum natum rumor est amare lo
co huius rumor est q̄ meus natus amat.

Chremes venit clamitans indignū facinus compe
rissē se pamphilum p̄o brore habere hanc. In qua
oratione sunt duo dicta: et valeat ista. Chremes
venit clamitans q̄ ipse cōperit indignū facinus: q̄
pamphilus p̄o brore habere hanc. Itē exemplū
de futuro Timeo petrum lingua sua praua famaz
meā labefactum ire. id est q̄ labe faciat.

De passiuo.

Elegantiarum

Terenti⁹. Qui postq̃ audierat filio suo nō datum
iri vroxē loco hui⁹ q̃ vrox nō dabitur filio suo.

Nota q̃ eadē sentētia exprimit̃ tam in actiuo q̃
in passiuo p̃ futurū indicatiui: p̃ futurū infinitiui. &
p̃ futurū participii. **Exemplū** Audiui q̃ rex fran-
cie inuadet flandriā. Audiui regē frācie inuasū ire
flandriā. Audiui regē francie inuasurū flandriam.
Ita quoq̃ eadē sentētia exprimit̃ p̃ p̃sens indicati-
ui: p̃ p̃sens infinitiui & p̃ p̃sens participii. Et ita p̃
p̃teritū licet hoc variet̃ in participio. Et sicut pos-
tum est exemplum in actiuo ita in passiuo: diligēs
p̃cepto: p̃ varia p̃acticabit exempla.

Quintū p̃ceptum est de positiōe modi p̃ modo
futurū cōiunctiui pulcre quando p̃o futuro poni-
tur: ita quoq̃ p̃teritū cōiunctiui p̃ p̃terito indicati-
ui: & ita de p̃fitti.

Exemplum

De futuro. Semp̃ ego p̃uidebo ne tuā offendere
amiciciā id est p̃uidebo ne offendā. **De p̃terito.**
Dixerim p̃o dixi reperitur **De p̃senti**
Velim p̃o volo ponit̃. Itē negligentē cū feceris
p̃ facies. Itē morē tibi gesserō p̃ gerā. Itē si fas-
mam meā defenderis ego te amauero p̃o amabo.

Terentius.

Ne lachryma crede inq̃ mihi: aut consolando aut
consilio aut re mea iuuero p̃o iuuabo.

Præcepta

Item si pergis abiero pro abibo. Presens infiniti-
ui reperitur plerumq; apud poetas & oratores poni
pro preterito imperfecto indicatiui: quod magis no-
bis mirandum q̃ imitandū sentio.

Virgilius.

Nos pauidi trepidare metu crines & flagrantēs ex-
cutere & sacros extinguere frontibus ignes: p̃ nos
trepidabamus nos excutiebamur & extinguebam⁹
ignes.

Terentius.

Inuidere omnes mihi: mordere clanculuz: ego flo-
ripendere. Pro omnes inuidebāt mihi & mordebāt
& ego floripendebā.

Salustius.

Reges populiq; finitimi bello tēptare pauci exan-
imes auxilio esse. Pro reges tēptabant & pauci erāt
Similes orationes tu q̃ plurimas cōperies: sed ne
qua q̃ in vsum tuum ducas. Non enim congrue di-
citur quando ego scribere petrus ludere: pro quan-
do scribebam petrus ludebat.

Sextum præceptum est de q̃.

Magnopere aduertendū est vt a nostris colloquiis
hanc consiunctionem q̃ abiciamus.

Grammaticus dicit inepte

Moneo q̃ tu scutum debitum mihi soluas. Rogo
q̃ tu mecum prandeas. Volo q̃ filius meus obedi-
at magistro.

Orator dicit eleganter

Moneo tu scutū mihi debitū soluas; vel te soluere.

Elegantiarum

Rogo tu mecum prandeas vel te mecum prandere
Volo filius meus obediatur magistro vel obedi te ma-
gistro.

Terentius.

Sed pater adest: caue te tristitiam esse sentiat. Si me
metuis moris caue in te esse sentias istos: pro ne in
te sentiam. **Hic nota** quod ista quattuor verba ca-
ueo. vereor. timeo. metuo. idem significant cum ne
et sine ne.

Exemplum.

Cave pater te tristitiam vel ne te tristitiam esse sentiat idem
sunt. Ita quoque vereor pater mihi pecunias mittat
& vereor ne pater mihi pecunias mittat.

Septimum preceptum est de ablativis absolute positis

Nota quod ablativus absolutus positus in designatione
consequentie: cum orationes plurimum delucidant. tum & cum
venustate sermonis brevitate affertur. Cum dum quan-
do quin si nisi quia donec quavis nunquam & pauca
similia creberrime post se requirunt orationem con-
iunctivam quam alia oratio coniunctiva sequitur. interdum
vero indicativa vel imperativa eiusdem temporis.

De presenti

Virgilius. Dum fata sinant. vivite leti. Terentius. Dum in
dubio est animus paulo momento huc & illuc pellitur

De preterito

Si Romano imperio Carthago ter non rebellasset
penitus deleta non fuisset. Si celum rueret nulla
festuca maneret.

Adzepta

De futuro.

Cum ego vixero dies fatatas moriar. Teren. Si
senserō te quicquid fallacie conari in pristinum te dedam.

Cumnis oratio cōiunctiva vel indicativa: pcedēte
aliqua istarū dictionū: cū qñ/si/quia &c. pulcre mu-
tatur in duos ablativos absolute positos: quorum
vñus sit nominalis: alter vero participialis &c.

Hic seruandū est qd actiua oratio mutet in parti-
cipia sua p̄sentis temporis. Et passiua oratio in
participia p̄teriti temporis: quod participiū tra-
hitur ad omnē differentiā temporis scdm̄ exigentiā
verbi adiuncti. Et ideo talis ablativ⁹ in resolutiōe
mutabit in illud tēpus cuius est verbū adiunctū

Exemplum.

Facerem hoc patre scribente. i. si pater scriberet.
Fecissem hoc patre scribente. i. si pater scripsisset
Faciā hoc patre scribēte. i. si p̄ scribit vel scripserit
Participia enī significāt cū tēpoze limitabiliter. vt
Studēs p̄ficio: studēs p̄fecti: studēs p̄ficiā. Prīmū
studēs est p̄ntis tēporis/ scdū p̄teriti: terciū futuri

Exemplum p̄cepti. Grammaticus dicit.

Quando rhoma florebat & Scipio africanus re-
gnabat/ tunc respublica bene gubernabatur & Car-
thago penitus debebatur. Postq̄ fluxissent pauci
anni/ & pompeius cum Julio dissensisset summa ci-
uilis discordia regnare cepit.

De participiis
p̄teriti tēporis

Elegantiarum

Quando vero bellū parabat & pompeius vincebatur Julius cesar monarchiā imperii rhomani sol⁹ adeptus est. Iste sententie magis eleganter expr⁹^{itur} mentur: mutando suppositū & appositum in duos ablatiuos sic.

Orator eleganter dicit

Rhoma florente atq; Scipione africano regnante: tunc respublica bene gubernabatur ac.

Paucis fluentibus annis Pompeio & Iulio dissentientibus summa ciuilis discordia regnare cepit.

Bello vero parato & pompeio deuicto iulius cesar monarchiā rhomani imperii solus adeptus est.

Id quid gerundia supina & participia sūt inuenta

Gerundia supina & participia sunt inuenta: ut duo vel tres vel plures actus attribuantur vni supposito sine coniunctione media.

Grammaticus inepte dicit

Marcus cicero puerulus annis poetice vacabat et postea solutam orationem amabat: & precepta dicendi audissime prosequabatur.

Qui mira ingenui claritate pollebat & opa sua multos saluabat: & incredibili suauitate perorabat.

Hic sex actus vni dātur suppositio qui hoc pacto brevius ordinantur. primum in participio: secundus in verbo. tertium in gerundio ponatur. Et interponendo necnō alii tres eodem modo ordinantur.

Orator pulcre dicit.

Præcepta

Marcus Cicerō puerilib⁹ annis poetice vacans volantibus annis solutam orationem amabat præcepta dicendi audidissime prosequendo. Necnon mira claritate ingenti pollens opera sua multos saluabat incredibili suauitate perorando.

Octauum præceptum est de gerendis.

Gerundia multo venustius sine regimine ponitur sub cōuenientia triti sicut adiectiuū & substantiuum.

Elegantius dicitur.

Veni parisi⁹ us studendi iuris causa: audiēde poetice gratia. Vado ad scribendos lib⁹os. ad scribēdas litteras: ad scribenda volumina q̄ si viceretur.

Veni parisi⁹us causa: ar. vendi ius: gratia audiendi poeticam. Vado ad scribendum lib⁹os: ad scribendum litteras &c.

Ita ornatius dicitur.

Gerendorum bello: si gratia venit princeps: q̄ gerendi bella gratia venit. Sic audiendarum fabularum locus non est ecclesia: pulcrius dicitur: q̄ audiendi fabulas locus non est ecclesia.

Probatur auctoritate Ciceronis

Tu fac cupidus mei videndi sis. Ad dicit cupidus me videndi.

Probatur auctoritate scripture.

Ad currendam viam & non ad currendum.

Item ad dandā scientiā salutis: & nō ad dandum.

Hoc in loco perutile ē cōmemorare differentiā gerundiorū in di do & dū. Et q̄ gerundia nullum casus

Elegantiarum

regant ante se & habet oēs casus pter vocatiuū s̄ singulari & plurali: & ideo possūt cōstrui cum casib⁹ a parte post sine regimine sub cōuenientia trisi scz vt adiectiuū & substantiuū. Posita sunt exempla de gerundiis in di. In quib⁹ clare vides cōstructionez eoz cū noie substantiuo pcedente scz. causa. gratia: loc⁹. cupidus &c. & cū casib⁹ sequētib⁹ tanq̄ adiectiua cū suis substantiis. **De gerundiis in dū** Vado ad audiendū missam: ad audiendos sermones: ad audiēda mandata. Et elegantius dictū est q̄ vado ad audiendū missam: ad audiendū sermones &c. Ita quoq; famulus noster fuit ad emendos pisces ad vendendas bestes. ad videnda spectacula. **De gerundiis in do.** Pro cōficiēdo sermōe: pcon-
ficienda epistola tota nocte laboraui. Pro compo-
nendis litteris totam noctē insomnē duxi. Menisti-
us dictum est: q̄ pconficiendo sermōe: pconficien-
do epistolam &c. Ita etiā dicitur. Ex cōtinuando
in poetica labore bonū delectabile. Ex cōtinuando
diligenter mercatore bonum vtile. Et ex cōtinuan-
do omniū virtutū officio: bonū honestū cōparatur
Gerundiū in dum preposita illa prepositiōe ins-
ter elegāter ponit loco p̄teriti imperfecti cōiunctiui
p̄posito isto aduerbio dum. **Exemplum.**
Intercenandū multas audiui facecias. id est dū
cenarem. Inter ambulandum occurrit mihi lep-
us. id est dum ambulare.

Precepta

Cerundia in do plerūq; cū ppositione pcedēte.
et: sepe sine et absolute ponuntur.

Exemplum prioris

Qui reipublice gubernationē suscipiūt facilitatem
in audiēdo/ humanitatē in agendo/ promptitudinē
in satisfaciendo seruare debent

Exemplum posterioris

Non autem reipublice legisperiti deficere debent:
dicendo/ consulendo/ psuadendo & iuuādo/ quoniā
consultando quid expediat/ inquiritur
Item partes audiendo testes examinando iusticia
administratur.

Cerundia in dum sepiissime cum est constructa
actus necessitatem important. Exemplum.

Terentius Ita res erat faciendum fuit

Item. Summū in rhetorica studiū habendū est
In dei seruitio perseverandum est. i. necesse fuit ita
fieri: necesse est habere & perseuerare.

Item. Cum ea quidem ratione nati sumus ut ali:
quid digni viro a nobis tractandū sit

Non est igit nobis negligendū sed diligēter nobis
pcurandū: ut officiosum semp aliquid sit agendū:
nec contra naturā est pugnandū: verū in recto ppo
sito semp permanendū est

Conū pceptū est de supinis.

Priora supina constructionem petunt cum verbis
significantibus motum ad locum.

Elegantiarum

Est nota q̄ verba significantia motū ad locum quasi indifferenter cōstruūtur cum p̄iori supino cū gerūdis in dum: & participio futuri temporis i rus

Clado venatum leporis

Nihil refert si dicas

Clado ad venandū leporis

Clado venaturus leporis

Item. famulus ibit venditū oleū ibit ad vendēdū oleū. ad vendenda vina. & ibit venditurus oleū.

E posteriora supina & structionē petunt cū q̄busdā adiectiuis passionēq̄ potius q̄ actionem significāt

Exempla hec sunt

Hoc est facile factu. i. vt fiat.

Illud est difficile intellectu. i. vt intelligat

Hec fabula digna est auditu. i. vt audiat.

Est accipiet & tra barbaros grāmaticos dicentes q̄ posteriora supina & struant cum verbis significatibus motū de loco. vt Venio lusu. venio pransu.

Est arguit contra eos p̄ Virgiliū dicentem:

Nec facilis visu: nec dictu effabilis vlli.

p̄ Teren. Quē extra norā sed nō est facile excusatu.

Est Tullii. Difficile est dictu q̄ opere consuet ani mos comitas affabilitasq̄ sermonis.

*Comitas
affabilitas*

Edecimū p̄ceptū est. q̄ aduerbiū sepe n̄sero immediate ante verbū locet nisi sit cōparatiuū vel suplatiuū: quod venuste in fine ponitur

Exempla sunt.

b

Precepta

Fortiter patris equus currebat

Studiose iohannes laborat.

Sed mei patris equus currebat fortissime

Iohannes in poetria laborabat studiosissime

q̄ mihi diligēt mādaſti facere curavi studiosissime

Conuerbium q̄ cum positivo & suplativo nunq̄
cū cōparatio uenisse ponitur. **Exemplum.**

Cū multi hoies & q̄ plurimi indocti grauit̄ errant
in via mor. Et nō q̄ plures homines s; bñ cōplures
Itē. q̄ cito & q̄ citissime rogo faciatis. & nō q̄ citius.

Conuerbia positiua cōparatiua & suplatiua
locutiones nostras plurimū exornant.

Exempla sunt.

Caute etiā prudenter. cōmode/ liberaliter atq; ma-
gnifice/ magistratu te sp̄ habuisti. Neq; etiā accura-
tus neq; virili⁹ vel cōmodius a te fieri potuisset q̄
actum est: q̄ peritissime/ rectissime atq; magnificen-
tissime reipublicam gubernasti.

CUndecimū preceptū est de participiis

Participiū ponit̄ elegant loco relatiui & sui uerbi
p̄ntis p̄teriti & futuri/ in recto & obliquo.

CDe recto exemptū. ut in loco huius.

Pleriq; de republica bene inuenerūt/ q̄ stipendiū nō
accipiūt nec accipient nec acceperūt. Eleganti⁹ dē

Pleriq; de republica bene inuenerūt. nullū stipēdiū
accipientes vel accepturi

Elegantiarum

Exemplum de obliquo

E plurimos nosco scholasticos qui nihil proficiunt
nec proficiunt sed tempus et impensas perdunt

Elegantius dicitur. E plurimos nosco scholasticos
nihil proficientes nec profecturos sed et tempus et im-
pensas perdentes.

Causa huius precepti est quia participium includit
in se hoc relatiuum qui et suum verbum igitur loco illorum
duorum potest et ante illud verbum et post aliud verbum
collocari.

Exemplum

Amans. i. qui amat. amaturus. i. qui amabit. amatus. i.
qui amatus est. vel qui amabat. Amandus. i. qui amabitur.

Ex quo sequitur quod eadem sententia exprimitur per par-
ticipium presentis temporis et verbum perfecti temporis. Item
similiter per participium futuri temporis in rus et per verbum
futuri temporis actiuum vel neutrale: ita etiam per parti-
cipium futuri temporis in dus et per futurum passiuum verbi
Alia per diuersa exempla a preceptis per pueris sunt
practicanda

Item Scipio africanus
noster qui romanus consul creabatur profugauit hanibalem
qui italiam deuastauit: et liberauit romam que a bar-
baris opprimebatur. In hac oratione tria sunt rela-
tiua cum suis verbis/ loco quorum elegatius participia
ponuntur. Hoc pacto Scipio africanus romanus
consul creatus Hanibalem italiam deuastantem:
profugauit: atque Romam a barbaris oppressam
magnifice liberauit.

Precepta

Duodecimum est de prepositionibus. Si casuale prepositionis sit cōplexum ex adiectiuo & substanti-
uo: tūc ipsa prepositio venuste ponit̃ in medio.

Exempla sunt.

Maximas ad res iusticia conduit.

Omnatissimo in loco spaciati sumus.

Iustis de causis malefici puniunt̃. Ita quod obrem
qua de causa: qua de re. Prepositio nōnunq̃ suo
casuali postponit̃. Exemplū. Illud ē negocium
quo de multis in locis auditum est. Hic est quo cui
societas est mihi gratissima: ita quo cum & qui cū.
pro cum quo: etiā me cū te cum nobis cū vobiscum;
etiam possunt esse aduerbia.

Item ea tenus qua tenus hac tenus que etiam
pnt̃ esse due dictiones. Et licet Cullius sepenume-
ro vtať de et cum post sua casualia. nō tamē in aliis
prepositionibus illud imitandum est

Prepositio cū suo casuali inter adiectiuum & sub-
stantiuum venuste locetur.

Exemplum vt summa in mercantiis exercēdis
industria requiritur. vnde supra in fine primi p̃ces-
pti. Inter prepositionem & suum casuale ornate
genitiuus (si fuerit) collocatur

Exemplum

Propter meritoꝝ amplitudinē ego te colui. Ad re-
gis palaciū p̃ viarū multa discrimina me transtuli.
De p̃incipis nostri potētia multi multa loquuntur

Elegantiarum

Confirmatūtercū est de interiectionib⁹.

Cū nostris sermonib⁹ aliquā leticiā vehementē aut tristiciā: aut admirationē vel indignationē aut spem aut timorē significare volum⁹: idēplū per interiectionē aptissime faciemus. Per interiectiones mentis nostre significam⁹ affect⁹ quib⁹ Terentiane comedie: aliozūq; comicorū libzī pleni sunt q̄ li gestu voce; atq; vultu recte fiant magnā vni asserunt.

Exemplum

Cullus prob: dū immortales vbiā gentiū imus, quā reipublicā habemus: in qua vbe vivimus. **T**erentius, prob deū atq; hominū fidē qd est si hēc nō cōtumelia ē. **U**ah q̄ infelici celoz cōstellatōe nati sumus: si tam grauib⁹ molestis tanq̄ duro Marte semp cruciari debeam⁹. **I**te **T**erenti⁹: ducit secū vnā virginē pape facie honesta. **C**ū vehementē aliquē mentis cōceptū explicare cupimus: aut rē magis claram & apertā demonstrare volumus p̄ verba multiplicata id efficere poterimus: ad quā cōnīnīaz synonyma plurimū valent. **E**xēplū vbi mentis cōceptus nō dico mētis affect⁹ verbis simplicib⁹ explicat. **Q**uonīā litteraz virtutes tales est gītant: vt totus mundus ex ipsis gubernet: te hortor atq; rogo vt ad eas tibi cōparādas cures: vt virū ex ipsis te prestantissimū reddas: hēc snīa sic ex verbis cum vehementia multiplicari potest. **Q**uā litteratū vir:

CPrecepta

tutes tales esse cōstant & in oīm potentissimozū fama scmp extiterūt vt ex ipsis vniuersus terraz oꝝ bis gubernet exoznet adiutet & cōseruet nō solum te plurimū hoꝝtoꝝ atq; inonco: verū etiā p summa nollre familiaritatis cōiunctōe maximope te rogo oꝝo & obsecro: vt p ipsis litteraz oꝝnamētis cumulatissime tibi cōparandus tantope cures labores in sudēs inuigiles atq; incumbas: vt virū ex ipsis te reddas pstantissimū.

Aliud exemplum. Post deū nostrū omnīpotentē & parentes qui me genuerūt neminem habeo quem magis te diligam: magis exoluā: magis obseruē: neq; maiorū q̄ te beneuolentiā cōplectar.

Quartūdecimū ē de atyresi. Cū per nola aut verba multiplicata nostrā oꝝationē locupletare volumus id sūme obseruandū est: q̄ oꝝatio scmp crescat & augeat: & quod sequitur maiorē vim & efficacitatem habeat q̄ quod pcedat.

Exemplum. Terentius in andria. Ideo ne me ignauū adeo ingrātū aut inhūmānū aut ferū putes: vt neq; me cōsuetudo neq; amor neq; pudor cōmoueat.

Terentius in cunuchō. Vergis ne scelestā mecū perplexe loq̄ Quid agis benefica: quid ais sacrilega. **A**liud exemplū. Cū iusticiā eā ipsam aptissime cōstare videam⁹ ex qua oppida ciuitates: puincie: nationes: regna & imperia gus

Elegantiarum

bernant: cōseruant & amplificantur. **C**Omnen
igitur cogitationem diligentiam fortunas nostras
atq; nos ipsos totas libenter exponere debemus. ut
eaipla iuris equitas diligenter excolatur. **I**te hic
in loco precedentis p̄cepti exempla applicari pos-
sunt ubi per auxilium dī ūtur. **R**ogo oro & obsecro.
Item gubernetur exornetur adiuuetur & conserue-
tur. **I**te q̄ magis te diligā excolā obseruem &c.

Quintumdecimum est de comparatiuis & su-
perlatiuis. **I**nter comparatiuum & superlatiuū
hoc interest: quando comparatiuum cum geniti-
uo plurali iungimus ipsum solum inter duo locum
habet: superlatiuum vero inter plura.

Exemplum

Manuum mearum fortior est dextra in cōparatis-
uo & non fortissima in superlatiuo: ita quoq; oculo-
rum meorum acutior est dexter & non acutissimus.
Ita cōtrario: digito. ū meorū medius est longissi-
mus in superlatiuo & nō longior comparatiuo.

Ex quo infert Laurentius haec sacre scripture
orationem ineptam: fides spes charitas maior ho-
rum charitas: quod dicendum fuisset maxima has-
rum vel maximum horum.

Item inepta est. **Q**ui maior est vestrum sit ves-
trum minimus: cum dici debebat. **Q**ui maximus
est vestrum &c.

Elegantiarum

Multa comparatiua recte locata nostras epistolas efficiunt splendidiores. *Exemplum.*

Ut ex omnibus hominib⁹ (qui magnā tibi beniuolentie cōiunctionē pfitentur) vnū tibi potissimū ad optasti: qui dignitatē tuā magnopere tueret: cuius studiū p laude tua illustranda enī extitisse constat: vt neq; maiorē operam: neq; studiosiorē curā: neq; promptiorē diligentia: neq; ardentiorē beniuolentiā quisq; tibi prestare potuisset.

Suplatiua ppter magnā rez resonantiā oīdes nostras reddūt splendidissimas: stilūq; nostrū magis amplū longū & optimū. *Exemplum.*

Ego Catus Lelius Scipione meo tā familiarissime semp feci⁹ sum: tam summo opere cū dilexi vt sūma cum ipso sim familiaritate coniunct⁹. Nec iniuria quā is summū semp mihi amorē prestiterit: & vigilantissimā p rebus incis diligentia declarauerit: & amplissimā mihi libertatis beneficentia patefecerit: vt nullū summū hominis amantissimi & liberalissimi officiū pretermiserit: neq; vllum maximū p salute mea periculū subterfugere voluerit &c. cōparatiuo & suplatiuo nō incōmode longe & multo preponūt

Exemplum

Iusticia aliis virtutibus multo preclarior existit. Marcus cicero p ceteris longe eloquentissim⁹ euasit. *Exemplum.* Multū/paucū/paulū/paululū tantū quantū/bī cū positiuo sed nunq; cū comparatiuo cōstructionē

Precepta

petūt. Sed multo/pauco/modico/paulo/tāto/ q̄to
cum comparatiuo & nō positiuo locentur.

Exemplum.

Demosithenes grecoꝝ oratoꝝ facundissim⁹ modico
fuit Tullio eloquentioꝝ. & non modicum.

Quanto sublimioꝝes sumus tanto geramus nos
submissus. nō autem quantū & tantū.

Item. Huius anni frumenta paulo carioꝝa fuisse
q̄ precedentis. & non paulum.

Quisq̃ cum suplatiuo venuste ponit: nō cū
positiuo & comparatiuo.

Exemplum

Ut optimus quisq̃: sapientissimus quisq̃. hoc est.

vnusquisq̃ q̃ est bonus: & vnusquisq̃ q̃ est sapiens

Et nō debet dici: bonus quisq̃: sapiens quisq̃

Item nō debet dici. oēs optimi. & cūcti sapientissimi

Reprobat hic Laurentius Lactantiū dicentem

Nam etsi ita esset placidioꝝa queq̃ animalia. Cū

placidioꝝa omnia animalia dicendū fuisset. vt & ita

duo requirūt suplatiua: aut nominalia: aut aduer-

bialia: aut alieꝝ nominalē: aut alieꝝ aduerbialē.

Exemplum Tullii.

vt quisq̃ optime sciret grece sciret ita esse neq̃ssimū

Ut quisq̃ animi magnitudine maxime excellit/ita

maxime vult omniū princeps esse. Quintilianus

Quod vt longe optimū ita difficillimū

Reprobatur hic Donatus dicens

Ut quisq̃ miser est ita senioꝝ videt. Ibi nullū supz

Q. mis. ne

Det. ita

Precepta

latiuū posuit: sed 2fusione; ex positiuo & cōpatiuo fecit. Que oratio ita emendat. Ut quisq; maxime miser est ita maxime senex videt. Vel ut quisq; inierrimus est ita antiquissimus

Et per cum positiuo & q̄ pro valde cum suplatiuo iungi debet ideinq; pōderis in compositionē habet Sed q̄ p q̄tum cum positiuo solo locetur.

Exemplum

Ut/perpulcre/pdocte/perdiligenter. Et nō dicatur perpulcerrime perdoctissime ac. Itē q̄pulcerrime q̄doctissime Dicit Laurentius. Si aliter penes auctores reperiant sibi obesse nō debet: quia nō negat aliqui aliter factū esse q̄ dicat. Sed q̄ dicit id frequētissime factitatū esse q̄dem apud doctissimos.

Decimūsextum est de positiuis

Si positiua exaugere velimus addam⁹ eis per ex: vel per q̄/vel in primis.

Exemplum.

Carus mihi sis & piocundus ut affolcs

Princeps noster pdulcis est & passabilis.

Viri p̄q̄ splendidi in primis honore digni noscunt.

Negatio additur positiuo q̄ venuste contraria; significationem positiui tenens.

Exemplum

Haud illepedo sermone suū votum consecutus est. id est. lepido sermone

Non mediocrem laudem apud senatores Tullius orando nactus est, i. magnā laudem

Elegantiarum

C Decimū septimū est de pprijs epithetis
Laudū titulos cuiuslibet hominū p qualitate sui sta-
tus & meriti/officii atq; dignitatis assignare/p pro-
pria epitheta conandū est: que res (si rite fiat) sūmū
nostro sermōni splendorē affert

Ad istud pceptū bñ obseruandū nedū in hoibz/
vez & in alijs reb⁹ oib⁹ oportebit diligēt inspiciere
& accurate p̄siderare q̄ sit natura rez: que vis: que
dignitas: que be p̄stātia & excellentia. q̄b⁹ notatis
& cognitis tūc idoneas pprias & cōueniētes adiecti-
uationes in positiuo comparatiuo vel superlatiuo
addemus illaz rez substantiuis

Exemplum in spūalibus scribendū est sic
Sūmo pontifici. Sactissimo ac beatissimo patri.
Cardinalibus. Reuerendissimo in x̄p̄sto patri ac.
Epis & abbati. in positiuo. Reuerendo. Venerādo
Doctozib⁹ theologie. Celeberrimo viro doctozū mē-
ritissimo. Iuritis doctozibus. Spectabilissimo
pontifici iuris interpreti. Inferiozibus clericis
Prudenti vel prudentissimo. discreto vel discretissi-
mo. Ita Prouido vel prouidentissimo. Sapienti:
Perdocto. Erudito vel eruditissimo

Exemplū in secularibus scribendū est sic.
Imperatori Victoriosissimo & gloriosissimo rho-
manoz imp̄ratori. diuo & semp augustō
Regi francie Christianissimo principi. R. dei
gratia francoz regi.

C Precepta

Illis regibus. Serenissimo inditissimo. illustrissimo. victoriosissimo. gloriosissimo Ducib⁹ Preclarissimo & illustrissimo principi. Comiti magno. Illustri generoso p^opotenti Baroni Generoso. magnifico p^opotenti Militi Splendido generosoq^{ue} viro. Vel strenuissimo & p^opotenti viro. si bellicosus sit.

Exemplum. Mercatorum Spectabili spectato fidissimo magnifico Cōsulibus & burgimagistris. Dynatissimo officiosissimo integerrimo gravissimo insignissimo p^ostantissimo p^ocritissimo clarissimo splendidissimo p^obatissimo. Equalibus. Dilecto vel dilectissimo carissimo fidissimo p^ocordialissimo facctissimo amantissimo
De illis diuersar^{um} p^osonar^{um} titulis habet i quodā paruo tractatulo quē ex diuersis collectū curauī.

Aliud exemplum in laudem Ciceronis Quin in Marco tullio cicerone sūmo & celeberrimo quidē oratore: tāta erat dicēdi vis: tāta eloq^untie facultas: tāta agēdi ratio: tāteq^{ue} stabāt o^oonis eius diuitie: vt i ipso cēt acutū ingeniū: graues s^unie. Inuenta memoria atq^{ue} gest⁹ orator⁹ vt oīa posset aio percipere: memoria custodire: rempublicā administrare: & alia cetera gubernare. Ergo ipse Cicero fuit diuina p^oudētia instruct⁹. excellēti ingenio p^odit⁹ incredibili animi fortitudine munit⁹. Ingenti tēperātia decorat⁹: maxima integritate cōditus: singulari modestia illustratus grati sūma: humanis

Elegantiarum

tate preposit⁹ ut & ola cōplectar cūctarū virtutū generibus nobilitat⁹. Ad solū hoīb⁹ verūctiā oībus rebus pro suis naturis atq; prestantiis diligēter cognitis adūgere debem⁹: pprias & condignas adiectiones. positivas compatiuas & suplatiuas.

Sic dicimus

Celū ingenerabile incorruptibile & volubile.

Elementa generabilia & corruptibilia

Ignē calidū: aerē humidū & perspicuum

Aquā frigidā: terrā siccā

Fluē albā. Cozum nigrū. Mare salūm &c.

Per precepta inter oēs doctissimos diuinus ille
Māro accuratū sūme seruauit q̄ adeo p̄ferre adeoq;
copiose ppriis epithetis sua cōpersit carmina: ut
hic vesiculus sit q̄ nō mellis instar illoz dulcedine
roret: aut sententiā grauitate splendet

Ex bucolicis Virgilii.

Patula	fagus	Malum	contagium
Densa	corulus	Sacri	fontes
Puda	siler	Opacum	frigus
Alta	cypressus	Letis	sulfuratus
lentum	viburnū	alta	rupes
amara	salix	palūbes	rauce
stipula	tenuis	turtur	gemens
dulce	aruum		
dulces	nati	Cervi	leues
tener	agnus	pisces	nudi

C Precepta

tence	fetus	poma	mitia
pinguis	victima	castaneæ	molles
limosus	tuncus	lac	pressum qe

Ex eide Virgilii dicentis.

Antrū	vastum	sagittas	celeres
ventos	luctātes	timorē	metum
tēpestates	sonoras	mare	beluolum
Arcein	cellam	noctem	pallidam
Noctem	atram	lyncein	maculosam
Ignobile	vulgus	apros	spumantes

C Decimus octauus preceptus est exceptio a tertio precepto. Oratio perfecta non solum in fine verbum semper habebit: verum etiam signum aliquod vniuersale aut eorum paratiuum aut suplatiuum nominale vel aduerbiale.

Exemplum de signo affirmatiuo,

Que tu mihi mandasti perfici omnia.

Item mandato tuo obtemperant omnes

Exemplum de signo negatiuo

Hanc nisi mors mihi adiunct nemo

Ego callidiorum hominem vidi neminem

Exemplum de comparatiuo

Pauco tempore petrus factus est multis laboribus eloquentior

Exemplum de superlatiuo

Longe aliis plato euasit doctissimus.

Itē. que nobis precepta sunt faciamus diligentissime.

C Decimus nonum est.

Elegantiarum

In re leta verbis trilibus & in re trili verbis letis
ininime utamur. Natura eni nō patit̃ ut cū graui
aliquo ineroze premaf. cū verboy oblectationi ba
care possit anim⁹. Hicm igit̃ triliē verba trilia & rē
letā leta decet. Hoc elegācissime testat̃ Horatius de
cēs. Tristia ineltū vultū verba decet. Itatū plena
minarū. Audentē lasciuia seuerum seria dicta.

Concessum ē de clausula finali materie nostre:

In fine nre orationis aut epte ponendū ē aliquid
quod auditoribus rem gratā efficiat. cozūq; anlos
vehementius (ad id qđ petimus) alliciat. Curādūz
ē vt epistola nostra aliquo egregio dicto claudatur
quo facto nequaquā vltius pcedatur ne gratia illa
quā bene scribendo nacti sumus perdat̃.

Exemplum. **Q**uod si feceris polliceor me
fore nō modo paratū verū pcupidū placere. obtin
perare. moxq; gerere tibi si quando erit qđ potero
tuis votis cōplacere. Quod si inearū p̃ecū gratia
effeceris. nunq̃ me inuenies facti fauozisq; inemo
rem. **Q**uod si feceris cogita nullā rē tam arduam
quā pro te nō putabo leuissimā modo in aliquo in
telligo officiū tibi meū p̃ofuturū. **S**ed qđ erit in
quo possun meo officio tibi placere: cognosces me et
bi reb⁹ tuis amicū cē: vt beniuolētia neimni tuozū
cedam. **H**ec & multa similia ex epistolis familia
ribus Tulli colligi possunt.

Elegantiarum viginti p̃cepta sūnt:

